

Oldefar Albert Christensen

Min oldefar Albert Christensen (1855-1935) kom til Gjøvik rett før jul i 1860. Hans far, Peder Christensen, hadde fått i oppdrag å utføre smedarbeidene ved bygging av det nye fengselet i Gjøvik. Oldefar gikk i lære som dreier og hadde dette som hovedyrke i hele sitt arbeidsliv. Han giftet seg med Beathe Pedersdatter Hørstadeie og fikk med henne 8 barn. Datteren Bertha Sofie ble min farmor. Han levde med sin familie i Storgata 5, i hvert fall til 1900. De flyttet til eiendommen Haugli (Kallerudvegen 2) hvor de er registrert i 1910. I 1912 kjøpte oldefar Solerud på Tongjordet (Kallerudbakken 5) hvor han bodde resten av sin levetid. I 1935 fylte han 80 år og ble i den anledning intervjuet i avisen Velgeren. Fortellingen om oldefar er basert på opplysninger som han gir i intervjuet om sitt liv og Gjøviks utvikling slik han husker den fra 1860.

Albert Christensen ble født 25. mai 1855 i Drammen. Han ble døpt 23. september i Strømsgodset kirke samme dag som foreldrene ble viet. Av kirkeboken for døpte kan vi lese:

"Albert Julius, uægte. Forældre: Pige Ditlevine Sofie Ditmannsdatter paa Øvre Sundland og ungkarl smedsvend Peder Christensen fra Bergen, boer paa Sundland".

Av kirkeboken for viede framgår følgende:

"Brudgom: Ungkarl Peder Christensen, smedsvend, fødested Bergen, oppholdssted Sundland, 25 aar

Brud: Pige Ditlevine Sofie Ditmannsdatter, fødested Vallø Saltværk 22 aar

*Brudgommens Faders Navn: Adolf Fredrik Christensen
Brudens Faders navn: Ditman Sørensen"*

Navnene på forloverne har ikke latt seg tyde.

Vi finner senere fødselsdatoen for Peder, 12. juli 1830, under oversikten over borgerskap som han løser i Gjøvik som nr 30 i 1861. Fødselsdato for Ditlevins Sofie har ikke latt seg finne i det den relevante kirkeboken for Vallø kirke mangler.

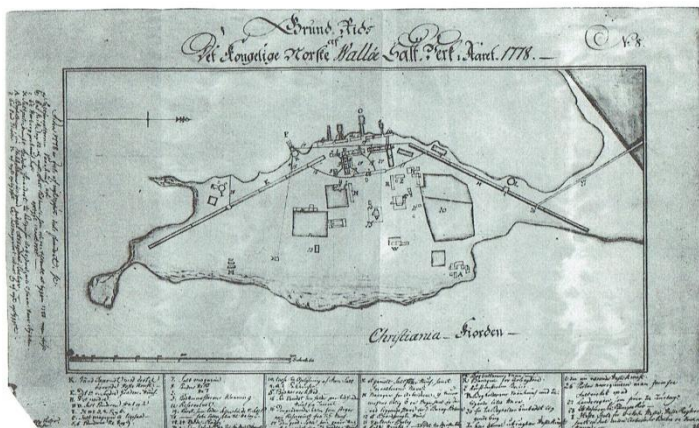
Strømsgodset kirke, innviet i 1843, hørte til Skoger prestegjeld som inntil 1964 lå i Vestfold. Strømsgodset ligger nå i Drammen kommune. Peder og Ditlevine Sofie ble viet her 23. september 1855, samme dag som Albert ble døpt.

Alberts aner

Det kan være interessant å søke videre bakover i historien for å finne ut mer om Peders og Sofies bakgrunn. Peder skal være fra Årstad prestegjeld som i dag er en bydel i Bergen og faren heter Adolph Friderik Christensen. Peder har en bror som bærer farens navn og en bror i Kristiania, bokbindermester Thomas, født 1839 og i alt er de 8 søsken. Peders far, Adolph Friderik er snekkermester, født 1801 og gift med Anche Bochis. Foreldrene til Adolph Friderik heter Petter (Peder) Christensen, mesterskredder og Cecilia Magdalena Techen, født i 1764. Vi finner Cecilias foreldre i Skien, Johan Christian Techen født 1727 i København og Karen Johanne Frijderreiss. Johan Christian driver for øvrig allsidig virksomhet i Skien og har løst borgerbrev som gartner, frøhandler og parykkmaker. Cornelius Bochiltz, hollandsk styrmann og Else Margrethe Tomassen er foreldrene til Anche Bochis. Det er grunn til å anta at mellomnavnet "Bochis" er en forenkling av "Bochiltz" og dette er i så fall en forklaring på navnet til oldefars søster. Peders far, Adolph Friderik gifter seg etter Anche Bochis død med Anne Johanne Lunde og får en datter som de døper Anche Bochis. Peders mor, halvsøster og datter bærer dermed det spesielle navnet Anche Bochis. Adolph Friderik er snekkermester men driver i en 20-årsperiode vertshus på Damsgård i Bergen.

Dermed er det klarlagt en anerekke som starter i København i 1727 og Johan Christian er da forfatterens tipptipptipptippoldefar. Videre søk etter familienavnet Techen ender i Mecklenburg hvor vi må anta at Johan Christian Techen kom fra.

Ditlevine Sofie er født på Vallø Saltværk, ca 1833. Fødselsår og alder varierer sterkt ved forskjellige registreringer. Faren heter Ditmand Sørensen som er skredder og født i Tønsberg i 1807. Mora heter Sara Helene Berner. Ditmand dør før Ditlevine Sofie blir født og moren gifter seg igjen etter 2 år med tømmermann Tollev Jacobsen. Ditmands foreldre er snekker Søren Hansen og Karen Ditmandsdatter. Vi må da formode at også hennes far heter Ditmand og han er da også en av forfatterens tipptipptipptippoldefedre.

Vallø saltverk (offisielt **Det kongelige norske saltverk**) var en bedrift for utvinning av salt fra sjøvann ved saltkoking, beliggende på halvøya Valløy i nåværende Tønsberg kommune. Saltverket ble opprettet i 1739 og nedlagt i 1861. På slutten av 1700-tallet var befolkningen på Vallø oppe i 400 personer og de fleste var tilknyttet saltverket. Mange av de som arbeidet her kom fra Danmark og Tyskland. Saltkoking gikk vanligvis for seg på den måten at en kokte inn sjøvann i spesielle kjeler eller panner av jern med stor fordampningsoverflate.

Ditlevine Sofie ble født her i 1832 og Ditmand Sørensen er oppgitt som faren.

Da Albert i 1935 fylte 80 år ble han intervjuet av avisen "Velgeren" i Gjøvik. Avisen sier følgende om Albert: *"Han er vel forøvrig den eneste i byen og dens nærmeste distrikt som har fulgt byen helt fra dens "fødsel" ved årsskiftet i 1861, og selv regner Christensen sig som en god Gjøvik-borger"*.

Lovebeslutningen om opprettelsen av en kjøpstad på Gjøvik ble sanksjonert på Stockholms slott 21. januar 1860. Når kjøpstaden endelig begynner å fungere 1. januar i 1861 har byen til sammen 227 innbyggere, hvorav Albert med familie utgjør 5 personer.

Familien flytter til Gjøvik

Albert opplyser at familien kom til Gjøvik i 1860 fordi faren hadde fått i oppdrag å utføre smedarbeider ved bygging av det nye fengselet i Gjøvik. Før det hadde de bodd på Hamar hvor broren Anton ble født.

Peder blir hos bymagistraten, Hans Sverre Sommerfeldt innvilget borgerskap i Gjøvik som "Smedemester" 30. juli 1861. Som dokumentasjon for kvalifikasjoner oppgis attester fra Drammen 1856 og Hamar 1858-1859. Peder måtte avlegge borgered for magistraten og han "blev antagen og indskreven som Håndverksborger til Kjøbstaden Gjøvik, og tilsagt alle lovlig forbundne Rettigheder". En vesentlig rettighet var å få stemmerett i den nye kjøpstaden.

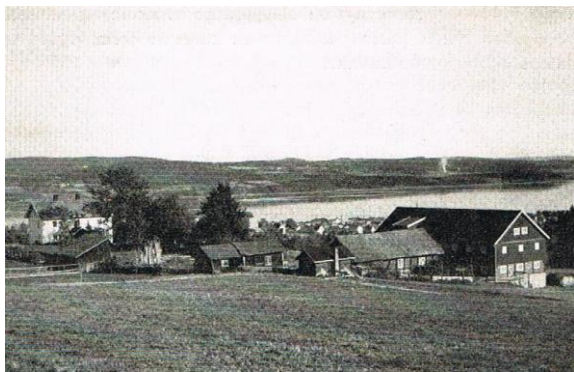
Peder og Ditlevine Sofie fikk 5 barn:
 Albert f. 25.05.1855, Drammen
 Anton f. 15.08.1858, Hamar
 Anche Bochis f. 26.06.1860, Gjøvik
 Sophie Adolfine f. 02.09.1862, Gjøvik
 Dina Johanne f. 29.03.1865, Gjøvik

De reiste til Hamar da Albert var 3 år, dvs. i 1858 og broren Anton blir født her samme år. Det er ikke kjent hva som var bakgrunn for at familien flyttet dit men det må ha hatt sammenheng med oppdrag som smed. Når Peder løser borgerbrev vises det til attester fra Drammen og Hamar og dette må tilsi at han som selvstendig næringsdrivende har utført smedarbeider på disse stedene.

Borgerskap

Borgerskap er i Norge opprinnelig en fellesbetegnelse for de beboere i en kjøpstad som hadde løst borgerbrev, dvs. handelsmenn, håndverkere og skippere, til forskjell fra adelige, embedsmenn og bønder samt arbeidere, leilendinger og husmenn. Borgerbrevet gav rettigheter, bla. stemmerett.

Albert var den eneste av søskenflokkene der vi kjenner etterkommere. Sophie Adolfine og Dina Johanne døde unge mens Antons og Anche Bochis' skjebne etter at de kom til onkel Thomas i Kristiania er ukjent.

Sogstad gård

I 1860 var Ole Ellensen Sogstad bruker på Sogstad. Peder leier åpenbart husrom her og avstanden til smia på Hunn er akkurat passe. Ole og flere av barna hans var faddere for Anche Bochis som ble født her i 1860. I 1869 solgte Ole gården til vaktmester Soelberg og utvandret til Amerika med tre av barna.

Alberts søster Anche Bochis var født i juni 1860. Ved dåpen angis Sogstad som bosted og familien bor tydeligvis der når hun blir døpt 1. april 1861. Flere i Sogstadfamilien er faddere ved dåpen. Når

Anche konfirmeres oppgis Sogstad som fødested så hun skal dermed være født etter at familien kom til Gjøvik. Det kan være en mulighet for at hun er født på Hamar da hun oppgir dette senere. Anche fikk et svært spesielt navn mens de øvrige fikk navn som var ordinære etter tidens skikk. Dette har hun etter sin farmor og hun har også en kusine ved samme navn.

Gjøvik fengsel ble bygget 1860 til 1863. Cellebygningen var ferdig i 1862 mens bolig- og administrasjonsdel ble ferdigstilt i 1863. I mange år ble *Formandskabsmøter* i byen holdt i *Gjøvigs Retslokale* i fengslet. "*Contobog*" (regnskapsbok) for bygging av fengselet navngir alle som hadde selvstendig oppdrag i denne forbindelse. Oppdragsgiver er "*Kristians Amts Fængselsdistrict*" og finansieringen skjer ved "*Tilskud fra Statscassen*" "*Christiania Amtsgemeinde*" og "*Fængselsdistrictet*". Regnskapsboken deler inn kostnadene ved byggingen etter fag. Arkitekter er von Hanno & Schirmer og entreprenør er Eriksen & Gaack. Alle materialleveranser er fakturert byggherren direkte og entreprenøren har nok i sitt oppdrag kun godtgjørelse for arbeidsforbruk for fagene

gråsteinsmuring, teglmuring, tømrerarbeid, snekkerarbeid, blikkarbeid, og glass. Smedarbeidene er ikke en del av entreprisen og vi finner derfor navnene på de som har deltatt i dette arbeidet. Utbetalinger til O. Mustad og Nylands Værksteder tyder på at store deler av tynge konstruksjoner ble produsert på verksted.

I intervjuet forteller Albert om at faren Peder utførte smedarbeid ved bygging av fengselet i Gjøvik: "*Min far hadde fått anbudet på smedarbeidet ved bygget, og drev med 6 svenner. Han hadde leiet smie av Jens Hunn, den gamle smie som stod på øversiden av den gamle Trondhjemsvei ved Hunn kirkegård*". Opplysningene fra intervjuet gir inntrykk av at Peder har hatt ansvar for alle smedarbeidene ved fengselet. Regnskapsboken gir andre opplysninger så han har nok arbeidet sammen med flere likestilte smeder. Han er lås- og beslagssmed og formodningen om at han har utført låser og beslag i fengselets dører styrkes ved at han som den eneste av smedene er med fra første stund til ferdigstillelsen i 1863. Nå er alle dører i fengselet naturlig nok skiftet ut med mer moderne løsninger men man har beholdt en celledør som er lagret i garasjen. Mange av de øvrige celledørene er overlatt til Fengselsmuseet på Kongsvinger hvor låskassene er pusset opp og smurt slik at opprinnelig funksjon kan beses. I kjelleren i Gjøvik fengsel finnes fortsatt smia hvor Peder må ha arbeidet.

Smie med blåsebelg

Verktøy og beslag

Celledør

Murbindere og hendler for betjening av fyringsanlegg

Den gamle Trondhjemsvei er nåværende Hunnsveien opp til Føllingstadsvei og svinger deretter til høyre og følger Føllingstadsvei nordover mot Bjørnsveen. Føllingstadsvei går nå mellom kirkegårdene. Smia som Albert viser til må være ett av husene som kan ses bak Hunn kirke, på området hvor krematoriet nå ligger. På bykartet av 1861 er *Hunds Smedie* og *Badstue* angitt ved Hunnsveien ved Gjøvik Stadion. Dette må være den nye smia ettersom Albert konkret angir beliggenheten for den gamle smia.

Hunn kirke, bilde tatt før 1881

Alberts far, Peder utførte smedarbeider ved bygging av Gjøvik Fængsel. Albert forteller at han leide smie av Jens Hunn. Den skulle ligge på ovenfor den gamle Trondhjemsvei ved kirkegården og må være ett av husene som ses bakenfor kirken. Hunn kirke er den som Alberts familie er tilknyttet til fram til 1881, da den ble revet ned.

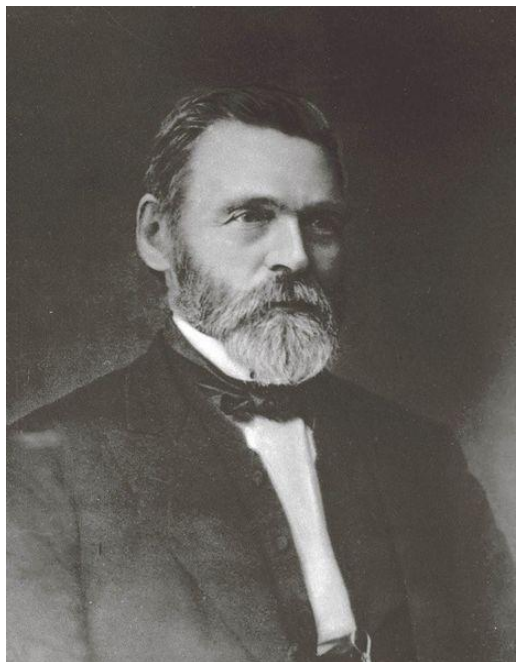
Albert har synspunkter på at Hunn kirke ble revet:

Det var vandalisme av rang at dette gamle gudshus blev tatt bort. I hele landet hadde vi bare 6 kirker av denne art, alt laget av laget etter en modell utført av en torping. Men det nytter lite å jamre, kirken er borte og tapet uerstattelig.

Adolph Friderik dør

I 1863, den 7. september dør Alberts farfar i Bergen. Dette bekjentgjøres i Bergens Adresseconoirs Efterretninger som utkommer med 8 sider: *"Da min Mand, forhenverende Snedkermester, Adolph F. T. Christensen efter længere Tids*

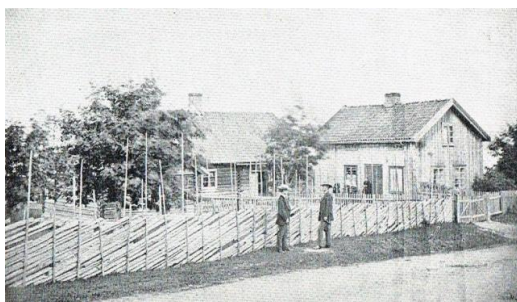
Sygelighed, afgik ved Døden den 7de September i en Alder av henved 62 ½ Aar, tilkjendegives herved deltagende Slægt og Venner.

Larevaag pr Bergen, 9de September 1863. Anne Johanne Christensen født Lunde"

På samme side etterlyses "*en guul Canariefugl*" samt paraplyer og en parasoll. En viss Hans Amland er i markedet for å kjøpe "*tomme Blækflasker*".

Bymagistraten

Hans Sverre Sommerfeldt var bymagistrat for Gjøvik fra 1861 til 1897. Han skulle blant annet bestyre distriktsfengselet, føre firmaregisteret og politijournalen, tildele handels- og håndverksbrev. I byens administrasjon tilsvarte stillingen som magistrat omtrent rådmannens. Han utarbeidet budsjettforslag og deltok i de fleste kommunale administrasjonsgrenene, blant annet som formann i fattigkommisjonen og reguleringskommisjonen. Sommerfeldt måtte få inngående kjennskap til familien Christensen. Han utstedte borgerbrev til Peder i 1861 og hadde siden oppsyn med byggingen av fengselet hvor Peder hadde oppdrag. Fra 1864 til han gikk av behandlet han som formann i fattigkommisjonen bidragene til Ditlevine Sofie og barna og øvrige disposisjoner som gjaldt familien. Det kan være Sommerfeldt som har begynt å titulere Ditlevine Sofie med "Madam".

Kvartal 25, Posthusbakken eller Petershagen i Trondhjemsvegen (Hunnsvegen ved fengselet)

Hans Peter Hansen med moren Johanne Bergine bor her i 1870.

Faren, Peter Hansen bygde Petershagen og bodde her fra 1849. Peter var poståpner og lærer her til 1861. Inntil 1843 var han lærer ved Gjøvik Glassverk. Han dør i 1870 og sønnen Hans Peter er fra samme år "*Const. Postaabner*".

Ditlevine Sofie bor her med Dina i 1870.

Det begynner å gå dårlig for familien.

For familien er situasjonen ikke god ved folketellingen i 1865. For Ditlevine Sofie angis "*Ophold av Fattigvæsenet. Manden er for lengere Tid siden bortreist hvorhen vides ikke.*" Dina er da oppgitt å være ett år. De bor i gård nr 1 i kvartal 21 som eies av "*Snedker Olsen*" (nåværende Gjensidigegården).

Albert blir konfirmert i 1870 og det oppgis at han har begge foreldre i live. Ved folketellingen i 1870 bor Ditlevine Sofie alene med datteren Dina Johanne i Kvartal 25. De bor da i samme leilighet som

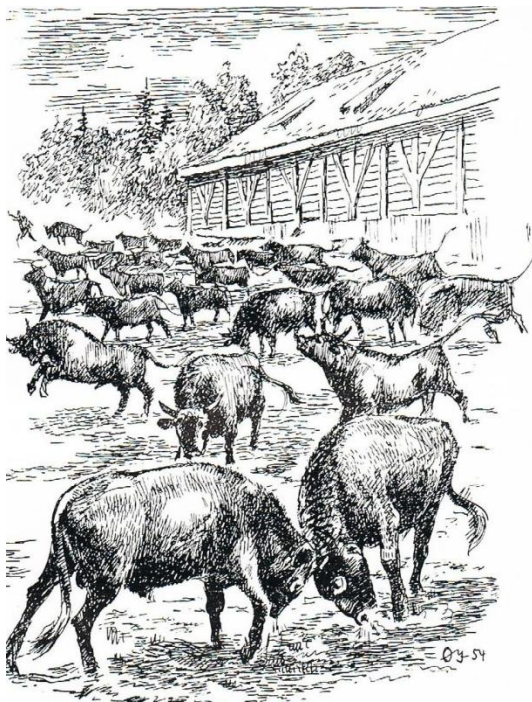

"*Const. Postaabner Hans Peter Hansen*" som har kone og en datter. Kvartalet ligger rett over for fengselet og ble kalt Petershagen eller Posthusbakken.

Kvartal 21 bygning nr 1, i dag Strandgata 30

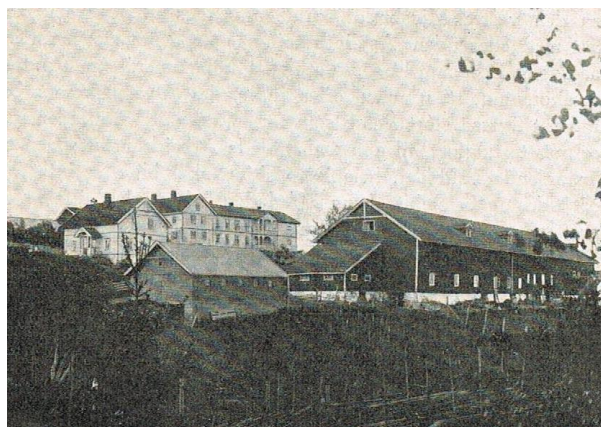
Huset ble brukt av allmueskolen i perioden 1873-1903. Da den nye kirken var under bygging ble kirkelige handlinger lagt hit fordi Hunn kirke var nedrevet.

Ditlevine Sofie. bodde her med alle fem barna i 1865. Hun oppgir da at mannen er forsvunnet og ikke å finne igjen.

sent på høsten til februar/mars. Fjøsset kunne på det meste inneholde opp til 300 okser og disse måtte jo ut igjen når foringsperioden var over. Okseslippene på Holmen var en av årets store begivenheter på linje med 17. mai og St. Hans, men ufarlige var de ikke selv om kraftige karer prøvde å kontrollere oksene med tau. Folk sto vettskremte i portrom og bak vinduer og så på og ungene skvatt livredde inn i sikkerhet i aler siste øyeblikk. For Albert og broren Anton som ellers må ha hatt en traurig tilværelse må dette ha vært et høydepunkt som må kunne sammenlignes med okseløpet i Pamplona. Holmen Brænderi holdt okser helt til 1938 og i 1940 ble fjøsset revet.

I 1873 blir Alberts bror Anton konfirmert og foreldrene oppgis som ”*Per Christensen og Sofie Sørensen Gjøvig p.t. Arbeidsanstalten*”. Det er uvisst om dette skal forstås som at Peder har kommet hjem igjen eller ikke men det må oppfattes som at han er i live. Ditlevine Sofie er nok på Arbeidsanstalten (Øverby) sammen med to av barna. Albert oppgir i sitt intervju at han i årene 73 og 74 er til sjøs. Han er jo en voksen mann på 18-19 år og klarer seg selv. Når det gjelder begrepet ”til

sjøs” så kan dette bety at han hadde hyre på en av de mange båtene som trafikkerte Mjøsa i denne perioden. Imidlertid har Albert 26. februar i 1873 meldt utflytting så han ha nok dratt i utenriksfart.

Kaffeldtske Arbeidsstiftelse

Wexel Hansen Kauffeldt testamenterte sin formue til opprettelse av en Arbeidsanstalt for Gjøvik og Vardal på betingelse av at Gjøvik ble etablert som by innen 5 år. Kommunene kjøpte til dette formålet gården Øverby og en større del av Eik i 1868. I 1870 startet driften med 30 fattiglemmer fra Vardal og 18 fra Gjøvik. Formålet med anstalten var at de skulle arbeide og ligge samfunnet for

øvrig minst mulig til byrde. Det kunne forekomme uorden ved stiftelsen, ”*men det til enhver tid sittende overstyre har prompt fjernet urostitferne , og det må sies at disiplinen til enhver tid har vært håndhevet med fast hånd*”. Kosten til fattiglemmene var regulert gjennom et strengt regime. Til å begynne med fikk barna ved anstalten undervisning på Valhalla skole men etter hvert fant man dette ikke tilfredsstillende med hensyn til de øvrige elevene. Fra 1871 fikk de undervisning på anstalten. Ditlevine Sofie med alle barna blir lagt inn fra årsskiftet i 1870 men ved slutten av året finner vi henne med Dina Johanne i kvartal 25. Sofie Adolfine og Dina Johanne dør hhv. i 1880 og 1883, begge 18 år gamle.

Sofie og fattigkommisjonen

I møte 28. oktober 1864 uttales det at Ditlevine Sofie med 4 barn har hatt støtte ”i den senere tid”. Hun er på dette tidspunkt gravid med Dina Johanne som kommer til verden 29.mars 1865. Ved folketellingen i 1865 angis ”*Ophold av Fattigvæsenet*” og ”*Manden er for længere Tid siden bortreist hvorhen vides ikke*”. Bostedet er kvartal 21 (der hvor Gjensidigegården nå ligger) og bevilgning for året er for hus, mat og klær 90 Spesiedaler. Situasjonen er den samme i årene som følger men i 1867 mener man at det er for dyrt å underholde familien på denne måten. Fattigkommisær Bodding vil forsøke å få to av barna bortsatt og forpleiet på billigere måte mens Ditlevine Sofie forutsettes å kunne forsørge seg selv. Dette blir åpenbart ikke noe av for i 1868 bevilges det som før. Samme år kjøper Gjøvik og Vardal kommuner Øverby og Eik og bygger opp Arbeidsanstalten. Denne blir tatt i bruk fra nyttår 1870 og i møte 13. desember 1869 besluttes at Ditlevine Sofie med 5 barn legges inn sammen med 12 andre trengende.

I 1871 oppgis at Albert er konfirmert og at Ditlevine Sofie jevnlig har vært syk. Hun tituleres da for første gang ”*Mdm*” (Madam) Christensen, kanskje fordi hun begynner å få god ansiennitet i systemet. I 1870 er hun bosatt i kvartal 25 sammen med Dina Johanne. I påfølgende år har Ditlevine Sofie stadig tittelen ”*Mdm*”. I 1873 oppgis alle døtrene å bo på arbeidsstiftelsen. Anton (i protokollen oppgis navnet Teodor, noe som ikke kan stemme) er konfirmert dette året og har sannsynligvis reist til sin onkel Thomas Christensen som bor i Prinsens gate 4 i Kristiania. I 1875 er han registrert her som bokbinderlærling. Albert har selv oppgitt at han var til sjøs i 1873 og 1874 og flyttemeldingen 26.02.1873 til Kristiania bekrefter at han har reist ut.

Sofie Adolfine og Dina Sofie dør

Ved møte som avholdes 7. desember 1874 oppgis at Ditlevine Sofies 3 døtre bor på arbeidsstiftelsen og det samme er tilfelle for 1874. I 1876 bor Sofie Adolfine og Dina Johanne på institusjonen. Anche Bochis ble konfirmert i 1875 og er samme år registrert som pleiedatter hos onkel Thomas i Kristiania. Sofie Adolfine blir konfirmert i 1877 og hun går da ut av arbeidsstiftelsen. Dina bor hos sin mor. De to jentene er heller ikke registrert i 1878 og 1879. I 1880 refereres krav om refusjon fra ”*Xania* (Kristiania) *Fattigcommission*” for lege og medisiner til Sofie Adolfine. Hun har trolig vært innlagt på Rikshospitalet og registreres død av tæring 13. november 1880 i Gjøvik. Vi finner ”*Madam Christensen*” i ”*Det gamle Posthus*” i kvartal 25 i 1880. Om Dina Johanne finner vi ikke andre opplysninger enn at hun er død 27. juli 1883 i Gjøvik, også hun av tæring.

Ditlevine Sofie underholdes i alle år videre av fattigkommisjonen til hun dør i 1911. Fra 1876 slutter man å kalle henne ”*madam*” og det angis kort og godt ”*Sofie Kristensen*” eller ”*Christensen*”. Bymagistraten, Hans Sverre Sommerfeldt må ha blitt godt kjent med Ditlevine Sofie og familien i det han helt fra 1861 til 1897 var fattigkommisjonens formann.

Plassering på kirkegolvet

I 1875 bor Albert sammen med sin mor hos blikkenslager Stubberud i kvartal 25, østre bygning. Det bor 12 personer der men Dina Johanne og Sofie Adolfine finner vi nå på Kauffeldtske Arbeidsstiftelse og de er henholdsvis 10 og 13 år gamle. Under ”*Fader*” er angitt ”*Afdøde Smed Peder Christensen*”. Anche Bochis blir konfirmert dette året og står som nummer 30. Konfirmantkullet består av 58 gutter og 42 jenter som alle ble rangerte fra nr 1 og nedover. Det var ytterst prestisjefyllt å bli plassert høyt oppe på kirkegolvet til konfirmasjon og det synes som om presten konsekvent mente at gutter fra overklassen fortjente de første plassene. Blant guttene dette året var John Mjøen Hansen og Ole Engelhart Skattum nr 1 og 2. Denne tendensen går igjen også i årene som følger.

Dina Johanne blir konfirmert 30. september 1877. Hun oppnår å bli plassert aller øverst på kirkegulvet, som nummer 1. Hun bor på arbeidsstiftelsen og det ser ut til at jentene ikke trenger avansert avstamning for å oppnå en slik hedersbevisning.

Byens tidligste fengsel

Albert uttaler seg i intervjuet slik: ”I den nederste del stod Garver Olsens gård (hvor Singer nu har utsalg), og ved siden av denne stod Egergården, hvor der i den nederste ende var arrestlokale. (Olav Nesjes gård). Arresten var ikke solidere enn at en representant engang sparket ut hele veggene mot gaten og kom seg ut! Det egentlige fengsel holdt til i den senere stallmesterstue på Hunn gård ved den nye Hunnsveien. Den gang hadde stuen etter omstendighetene respektinngytende utseende med jerngitter foran vinduene og alt til faget henhørende.”

I boka Holmen Brænderi gjennom 100 år angis følgende :” ---- og arrestlokalet , det var simpelthen bryggerhuset på Hunn, lå som oftest tomt og fredelig.”

Bryggerhuset lå omtrent der hvor Kauffeldtsveg kommer inn på Prost Blomsgate.

Kubbehus i Gjøvik

Telefonen kom til Gjøvik i 1889 og det ser ut til at Albert har fått oppdrag forbundet med installasjon i redaktør Langes hus, nåværende Kauffeldtgården. Han forteller om en lang brakke (Enkehuset” der hvor Victoria Hotell senere ble bygget:

”Denne brakken var for øvrig bygget på en eiendommelig måte i likhet med de andre hus fra

glassverkstiden, for eksempel også redaktør Langes hus. Den var nemlig ”muret” opp av kubber på 10-11 tommers lengde, kløvd i fire og muret sammen med kalk og lere med endene ut-inn i veggene! Engang jeg hadde noe arbeid i redaktør Langes (d.e.) hus skulde jeg legge en ringledning gjennom en vegg, og det var et svare strev å bore seg gjennom disse kubbene.”

Kubbehus

Kubbehus er hus med vegger murt opp av trevirke kappet opp i like lengder og lagt på tvers av veggens lengde-retning som en vedstabel. Man skiller mellom selv-bærende murer og vegger hvor teknikken er benyttet til utmuring av vegger av bindingsverk. I perioden 1830–1955 er det dokumentert at det ble murt hus av leire og ved i store deler av Norge, men byggemåten kan være eldre. Albert forteller at redaktør Langes hus var bygget med denne teknikken.

Det første Victoria Hotel, nåværende Landmarkgården. Enkehuset fra glassverkstiden i bakgrunnen

Når Albert finner grunn til å uttale seg så spesifikt om kubbehus må han ha konkret kunnskap om dette. ”Langes hus”, Kauffeldtgården er dokumentert bygget etter et annet konstruksjonsprinsipp, nemlig med utmurt bindingsverk. Albert må ha sett at ett eller flere av de gamle husene var bygget som kubbehus og så antatt at det samme var tilfelle med Langes hus da han slet med å bore seg gjennom veggene.

Lysestaker laget av en gjørtler

Gjörtleren støpte gjenstander, hovedsakelig av messing eller bronse. Formene som trengtes til støpingen måtte støpes i sand. Til dette trengtes en modell som var lik gjenstanden som skulle støpes. Modellen ble laget av tre og om det var lysestaker, bjeller eller andre runde gjenstander så ble modellen dreid. Albert har trolig laget slike modeller for gjørtler Hammerseng.

Hammersenggården nedenfor fengselet

L

Sofie D. bodde i Hammersenggården mot slutten av livet og døde her i 1911.

God venn og yrkeskollega

Noe før 1870 kommer gjørtler Halvor Hammerseng til byen med sin familie. Etter hvert etablerer han seg i kvartal 47, nedenfor fengselet. Albert og Halvor må etter hvert ha utviklet et godt forhold i det Halvor var fadder til tre av Alberts barn og Albert til ett av Halvors.

Det kan være en naturlig forbindelse yrkesmessig

mellom de to karene. Gjørtleren trenger modeller av tre for å støpe former til det han skal produsere. Som oftest er disse formene runde, dvs. at de er dreide. Dette var jo Alberts fag og det kan tenkes at samarbeidet startet med dette. Alberts sønn Anton ble også utdannet som dreier og etter hvert fortsatte han med virksomhet innen støping og bearbeiding av gjenstander i messing.

I sine siste leveår, i hvert fall fra 1900 er Ditlevine Sofie innlosjert i Hammersenggården.

Storgata 5, Mohngården ble bygget av Gudbrand Gollersrud i 1858 og telegrafvesenet leide i denne gården fra samme år.

Baker Andresen og skomaker Andersen med familier bor her i 1885

Her bodde Albert og Beate med barna, sannsynligvis fra 1877 da de giftet seg og i hvert fall til 1900. Albert har nok dreierverkstedet sitt i bakgården og reklamerer for dette med skilt på veggen.

Albert etablerer egen familie

16. november 1877 gifter Albert Julius seg med

Beate Pedersdatter Hørstadeie som er født i 1851 i Vardal. Hun er datter av graver og småbruker Peder Pedersen Vesteråseie og Berthe Hansdatter Hørstadeie. Forholdet må ha vart en stund for deres første barn, Albert, blir født allerede 10. desember samme år. Så kommer Berta i 1880, Anna Kristine i 1883 og Peder i 1885. Familien befinner seg i 1885 i Storgata 5 og mor Ditlevine Sofie bor sammen med dem.

Konjunktorene går opp og ned og Albert kommenterer dette på sin måte:

"Bl.a. var det jo den tiden moderne å reise til Amerika, og mange drog dit av Gjøvikfolk, særlig når kriser satte inn. Vi hadde for eksempel en krisetid efter den dansk-tyske krig i 1864-1866, senere en ennu verre efter den fransk-tyske krig i 1871. Det var ofte ikke lett å slå sig igjennem i den tiden, men så kunde det lysne litt til igjen og byen gikk da fremover smått om senn, mens tidene skiftet mellem vondt og godt."

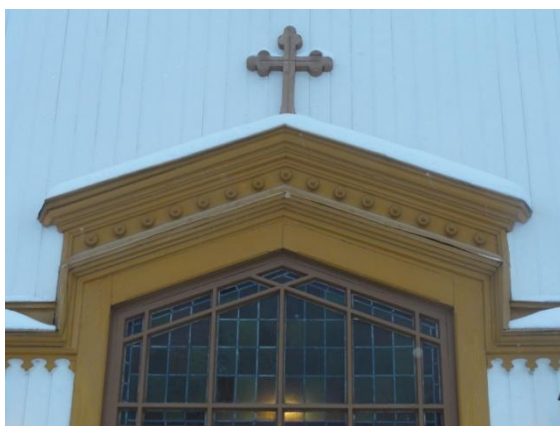
Etter den fransk-tyske krigen kom en kort oppgangsperiode med en topp i 1875. Dette året ble Hoffsaga kjørt i gang. Da man i 1878 måtte kaste inn håndkledet ble bortimot 70 mann ledige. Folketallet gikk tilbake fra 1116 i 1875 til 950 i 1880. 131 voksne og barn, nær sjetteparten av befolkningen, måtte ha hjelp av fattigvesenet på denne tiden, deriblant Ditlevine Sofie og hennes yngste barn.

På Kauffeldtske Arbeidsstiftelse går det ikke bra med Sofie Adolfine og Dina Johanne. De dør henholdsvis i 1880 og 1883 av tæring og begge blir 18 år gamle.

Gjøvik får egen kirke

I 1882 skjer det store i Gjøvik at byen får sin egen kirke. Fra byetableringen i 1861 hadde Gjøvik og Vardal kirkefelleskap slik at beboerne i Gjøvik måtte benytte Hunn kirke for sine kirkelige formål. I 1880 mottok byen en pengegave som gjorde det mulig å reise sin egen kirke men dette forutsatte riving av Hunn kirke. Det er ikke registrert stor motstand mot riving av denne kirken men Albert hadde sin egen oppfatning. I intervjuet i Velgeren uttaler han følgende: *”Det var vandalisme av rang at dette gamle gudshus blev tatt bort. I hele landet hadde vi bare 6 kirker av denne art, alt laget av laget etter en modell utført av en torping. Men det nytter lite å jamre, kirken er borte og tapet uerstattelig.”*

Gjøvik kirke ble bygget 1881-1882. Kirken ble finansiert gjennom en gave fra sakfører Martin Engelhardt Hoff og kona Julie, hvis far Ole Forseth hadde etterlatt seg en stor formue. Han hadde ønsket at en del av midlene skulle brukes til å bygge kirke i Gjøvik. Bakgrunnen for dette

ønsket var nok at hans far igjen, Niels Aas Forseth var fra gården Ås i Vardal

”Knapper” over dører og vinduer

Men avisen forteller at Albert har hatt en finger med i spillet når det gjelder den nye kirken: *(I parentes bemerket kan vi fortelle at det er Christensen som har utført de dreierarbeider som finnes i Gjøvik kirke).*

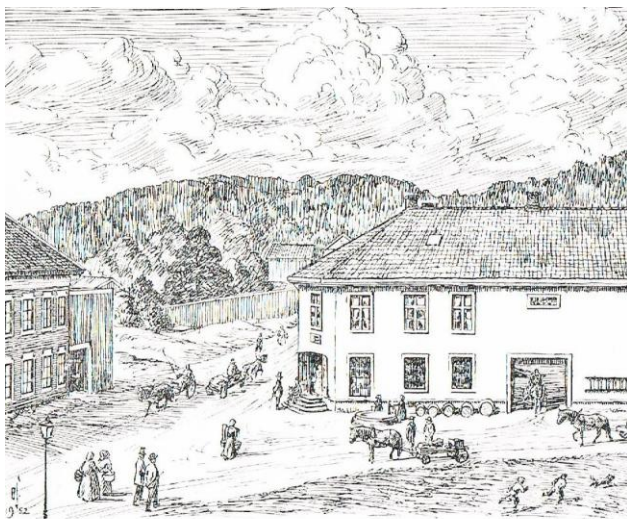
De dreierarbeidene som Albert har utført hører ikke til det prangende slaget men finnes definitivt om man ser etter. Dette består av søyler på prekestolen, dekorasjoner på søyler og annet inne i kirken samt dekorasjoner over vinduer og dører utvendig.

”Knapper” på søylehoder

Dreide søyler på prekestolen

I 1900 bor Albert fortsatt med familien sin i Storgata 5. Barneflokken er økt med Helga i 1893 og Harald (2) i 1894. Han har imidlertid mistet et barn. Harald (1) ble født i 1891 og døde i 1892 av ”Bronkit og Kighoste”.

Falkehjørnet omkring århundreskiftet.

H. B. Falk

Hans Bernhard Falk (1829-1906) var dattersønn av Caspar Kauffeldt og startet egen forretning i Gjøvik i 1854. I 1858 bygde han egen forretningsgård på ”Falkehjørnet”, Storgata 3, og drev der en svært allsidig handelsvirksomhet som etter hvert vokste betydelig. Som nabo og leverandør må Albert og familien hatt et nært forhold til Falk som var kjent for å være en stor barnevenn.

Albert i arbeidslivet

I intervjuet sier Albert at han var til sjøs i 1899. Heller ikke her vet vi om han seilte uten- eller innenriks. Albert bodde med sin familie i Storgata 5 fra 1877 til mellom 1900 og 1910. Han er da registrert der med kone og 5 barn. Han sier i intervjuet i Velgeren at han etablerte

eget dreierverksted og utførte dreierarbeide for møbelhåndverkere og han drev også eget pipemakeri. Ved århundreskiftet startet han eget dreierverksted og han tok på seg oppdrag for møbelhåndverkere og produserte piper. . ”Kjøpmann Falk var en stor avtager av den varen”. Han var nærmeste nabo så frakten på pipene måtte bli enkel. Han reklamerer for sin virksomhet med et skilt som henger på veggen i Storgata. De senere årene av yrkeslivet hadde han nok mange oppdrag for O. Mustad & Søn. Han sier selv at han har drevet med dette ”de siste 20 år”. I Mustads bedriftsarkiv finner vi ham som ansatt kun i 1927 og 1928 der han har henholdsvis kr 50,88 og kr 49,11 pr uke i lønn som snekker. Det er vel grunn til å tro han har produsert for egen regning og fått oppgjør som selvstendig næringsdrivende.

Arbeidere på Holmen Brænderi 1903, Albert nr 5 fra venstre i første rekke

Uten at Albert selv nevner noe om det så må han ha arbeidet på Holmen Brænderi i 1903. Han opptrer der på et bilde sammen med produksjonsarbeiderne. Ved å sammenholde listen over planlagt arbeidsstokk denne sesongen med navnene på de avbildede er det store uoverensstemmelser og han kan ha vært der som innleid håndverker. Sønnen Albert er for øvrig ansatt ved Holmen som kasserer og bokholder. Han dør imidlertid i 1907 av tuberkulose.

Haugli, Kallerudvegen 2 ved V. Totenveg

Albert bodde her i 1910 med kona Beate og barna Anna, Helga og Harald. Gårdsvegen til Øvre Gjøvik og Kallerud gikk mellom dette huset og Tårnvillaen.

Familien flytter

Barn begynner å bli voksne og gifter seg, Berta i 1904, Peder i 1908 og Anton i 1909. Helga og Harald forblir ugifte til de dør. Familien flytter og i 1910 finner vi Albert og Beate med barna Anna, Helga og Harald på eiendommen Haugli, nåværende Kallerudvegen 2. Til sammen er de 14 personer i huset.

Eget dreierverksted

I 1912 kjøper Albert husene på eiendommen Solerud og inngår festekontrakt på tomten med Alf Mjøen. Han flytter med seg dreieverkstedet og etablerer dette i uthuset som ble revet 1982. Familiemedlemmer har fortalt at de husker Albert brukte sin dreiebenk hvor drivkraften var fotarbeid. Han ville ikke høre snakk om å installere elektrisk motor selv om arbeidet tydeligvis hadde ødeleggende effekt på kroppen. Av naturlige grunner ville han ikke kjøpe inn noe som er unødvendig og farmor Bertha har fortalt at oldemor Beathe ikke fikk lov å kjøpe stoff til gardiner.

Håndtak til bøtter etc.

Bordbein

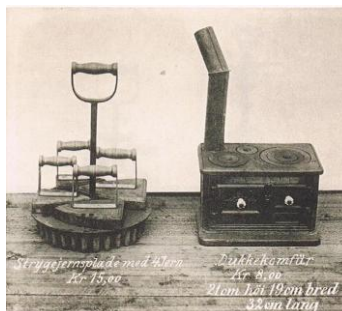
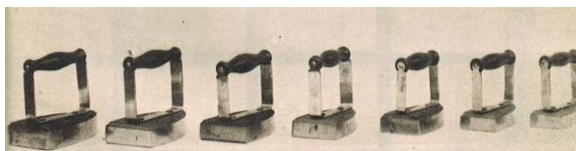
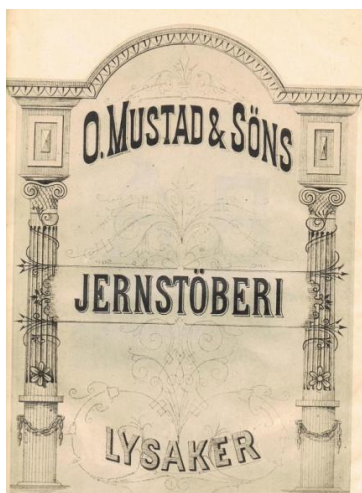

Utstyr til garnfiske

Tvinge

På Solerud oppbevares fortsatt gjenstander som Albert har produsert. Han leverte mye til Mustad, blant annet håndtak til strykejern som ble produsert på Mustads Jernstøberi på Lysaker.

Nedre Gjøvik

Nedre Gjøviks grunn var avgrenset av Hunnselva, Mjøsa, Vikengen, Kirkeby, Øvre Gjøvik og Kallerud. Tongjordet var det øverste jordet og på den øverste delen lå husmannsbruket Tangen, eller Gjøvikstangen. Fra dette igjen ble tomten Solerud skilt ut. Denne lå mellom Den Gamle Trondhjemsvei og grensen til Kallerud. Eier av Nedre Gjøvik var fra 1894 generalkrigskommisær Alf Mjøen. Han var i perioden 1139 til 1936 stortingsrepresentant for Arbeiderdemokratene. For å bli valgbar for kretsen Vardal, Biri og Toten måtte han tilbringe natt til 1. januar i valgåret utenfor bygrensen. Mjøen løste dette ved å bo i sin hytte i Berghus, et steinkast fra Solerud. Da bygrensen i 1921 ble lagt slik at hytta kom i Gjøvik kunne Mjøen i stedet benytte Tranberg og Mjøenhytta der.

Albert hadde festeavtale med Alf Mjøen fra 1912

Albert forteller at han bygget på huset på Solerud etter at han kjøpte det. Som tetting i bjelkelagt benyttet han gamle aviser og blader som ble gjenfunnet da huset ble revet i 1977. Blant disse var flere eksemplarer av Allers Familie Journal og hvis Albert leste utgaven av 15. februar 1903 kunne han blant annet kose seg med den pirrende fortellingen om *Numibierinden* og den revolusjonerende oppfinnelsen til italieneren Biscicelli, *Elektrisk brevpost*, som befordret brev med en hastighet på 400 km i timen.

Anna Kristine får leve kun ett år på Solerud i det hun dør i 1913 av tuberkulose. Albert var nok en ivrig mjøsfisker og det finnes et flott bilde av ham med dreggevinne ved plankestablene til Fischers Bruk. Etter utseende kan han være ca 75 år. Det finnes et bilde tatt av ham på 75-årsdagen hvor han sitter på en benk i hagen sin og alderen på fiskerbildet synes å stemme.

Olav Hansen vokste opp på Tonga og var nabo med Albert i mange år. Han har fortalt at Albert laget dreggevinne selv og i familiens eie finnes fortsatt 3 av disse.

Albert på fisketur

Dette bildet er gjengitt i heftet "Når Gjøviks saga melder" der han står ved båten sin, klar til fisketur.

Del av Tongjordet 1957, Solerud i øvre kant av bebyggelsen, på grensen mot Kallerud

Utbygging av Tongjordet begynte på slutten av 1930-tallet. De eldste husene i Johan Castbergsgate er bygget i 1939. Da Albert flyttet hit i 1912 bodde det folk i blant annet Gjøvikstangen, Gamletangen, Solerud, Kallerudbakken (bruket) og Haugen. Alle disse plassene lå på Nedre Gjøviks grunn langs grensen mot Kallerud, men i Vardal kommune. Først ved kommunesammenslutningen i 1964 kom de med i Gjøvik.

Den første bygrensen i Gjøvik gikk på sørsiden av Hunnselva slik at Tongjordet lå i Vardal. Eiendommen Solerud lå øverst på Tongjordet, mellom *Den Gamle Alfarvei* og Kallerud gård. Ved byutvidelsen i 1921 ble den nye grensen lagt vestre kant av allfarvegen, nåværende Kallerudbakken, og behørig markert med grensesteiner. Solerud kom da til å ligge i Vardal selv om grunnen tilhørte Nedre Gjøvik. Albert hadde derfor et visst belegg for å si at han på egen eiendom kunne stå med ett ben i Gjøvik og ett i Vardal.

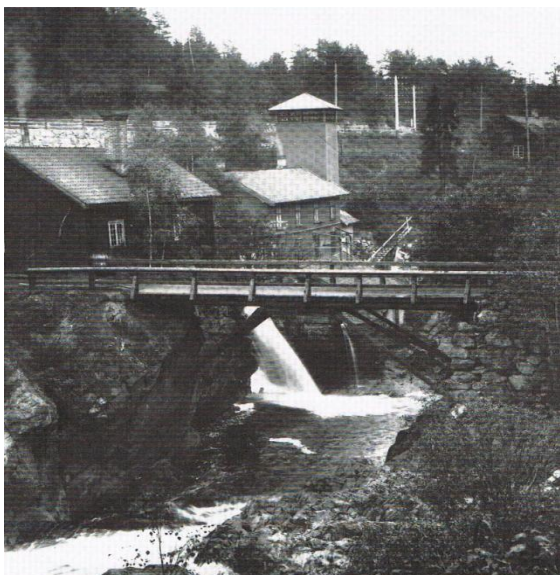
Albert sitter i hagen på Solerud på 75-årsdagen i 1930. Blomstene er nok fra egen hage.

På 80-årsdagen intervjujes Albert av avisen Velgeren som begrunner dette slik: *"Han er vel for øvrig den eneste i byen og dens nærmeste distrikt som har fulgt byen fra dens "fødsel" ved årsskiftet i 1861, og selv regner Christensen sig som en god Gjøvik-borger. Riktignok bor han nu på Vardals grunn, men ikke lenger unda grensen enn at han på egen eiendom kan stå med ett ben i Gjøvik og ett i Vardal."*

Nybrua

På slutten av 30-årene startet boligbyggingen på Tongjordet. Dette krevde forbedret forbindelse til sentrum av Gjøvik og i 1937 ble Nybrua bygget. Albert hadde fram til 1910 bodd i sentrum og var ikke så avhengig av bruforbindelse. Etter at han flyttet til Solerud i 1912 ble dette viktigere men han døde før brua kom. Han måtte benytte brua ved Brufoss, noe som var svært praktisk mens han jobbet i Mustad, eller brua i Strandgata.

Brufoss med brua som Albert brukte på arbeidsveg

Brua over *Hunde Foss* som Jens Nielsson passerte i 1594 ligger i fortsettelsen av Kallerudbakken. Den gamle vegen gikk forbi Solerud hvor Albert bodde.

I 1932 mister Albert kona Beate. Han bor nå sammen med "barna" Helga og Harald som begge forblir ugifte.

I 1936 feirer Gjøvik 75 år men dette får ikke Albert noe glede av i det han dør i 1935. Han kan imidlertid ha hatt innflytelse på jubileumsberetningen som ble skrevet av byingeniør Sven Svendsen. Velgeren sier det slik:

"Vi kjenner for øvrig til at byingeniør Svendsen i sitt arbeide med byens historie har fått et godt øie til Christensen, og hos ham vil det sikkert bli rike kilder å øse av".

Beretningen er gjengitt i "Kjenn ditt land" i 1936.

Albert har ikke fått noen framtreddende plass i Gjøviks historie men alt tyder på at han var en mann med styrke, karakter og verdighet. Til tross for de

Albert og Beate fikk 8 barn:
 Albert 1877-1907, ugift
 Berta Sofie 1880-1953, gift med Andreas Thune
 Anna Kristine 1883-1913, ugift
 Peder 1885-?, gift med Victoria Henriksen
 Anton 1888-1967, gift med Edle Sofie V. Andersen
 Harald (1) 1891-1892
 Helga 1893-1969, ugift
 Harald (2) 1894-1965, ugift

harde vilkårene som livet bød ham klarte han å etablere egen familie med 8 barn, han skapte sin egen arbeidsplass og han klarte til slutt å kjøpe sitt eget hus. Han er et eksempel på de tusener av arbeidsfolk som med sin innsats skapte byen som vi lever i. Elise Fliflet sier det slik i Gjøviksangen: *"Men disse slitte never har skapt en by som lever, og nå er din og min."*